No. 36 Donderdag 3 September 1908 8ste Jaargang

Abonnementsprijs per jaar:	
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:	
Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éêns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Voor eene industrie, mede in het belang van den Indo-Europeaan en den Inlander, werd de hulp en medewerking onzer vereeniging ingeroepen door den heer *P. van Veen*, die tijdelijk hier ter stede vertoeft.

Hij heeft als bekwaam vakman voor ruim 1½ jaar te Batavia een sigarenfabriek opgericht en geheel op Europeeschen grondslag gevestigd. Na veel moeite en onkosten heeft hij den inlander het sigarenvak met al zijn verschillende onderdeelen met succes kunnen leeren, waarvoor hem in 1907 door de Vereeniging „Oost en West", afd. Batavia, bij gelegenheid van de aldaar gehouden Passar Gambir, een Eere Diploma werd uitgereikt, luidende:

„Voor het scheppen van nieuwe takken van Nijverheid, werkend met inlandsch personeel."

De fabriek werkte toen met ruim honderd menschen. Men heeft getracht van de onderneming een Naaml. Vennootschap te vormen, wat evenwel om finantiëele redenen niet mogelijk was, en heeft toen, jammer genoeg, moeten liquideeren. Ware alles goed gegaan, dan zou er wel voor 400 en meer menschen werk geweest zijn, evengoed als dit in Manila het geval is. De grootste moeilijkheden wat betreft den leertijd, en de wijze van bewerken, waren reeds overwonnen. De heer v. Veen heeft dan ook gemeend zijne pogingen nu nog niet op te mogen geven en is thans naar Holland gekomen om te trachten een Syndicaat te vormen ten doel stellende: het maken van sigaren, uitsluitend handwerk, het fabriceeren van cigaretten en den handel in blad en gesneden tabak.

Hij heeft zich ook tot ons gewend om hulp en steun in deze.

Reeds is voor een bedrag van *f*5000.— ingeschreven. Voor de oprichting is *f*20.000 noodig en doen wij een beroep op allen, die iets voor den Indo en den Inlander voelen en daarom genegen zouden zijn aandeelen van *f*250 of *f*1000, op voorwaarden als voorloopig zijn vastgesteld in de concept-statuten te plaatsen.

Nadere inlichtingen worden desverlangd gaarne verstrekt ten kantore van ons hoofdbestuur, Heulstraat 17, den Haag, tusschen 10—12 uur v.m.

Indië op het XXXe Nederl. Taal- en Letterkundig Congres, te Leiden gehouden van 26—28 Aug. '08.

Iets, waardoor zich dit Congres van de vroegere taalcongressen bijzonder heeft onderscheiden, is de ruime plaats, die daarop ingenomen is geworden met besprekingen over de verhouding van Nederland of de Nederlanders tot zijne overzeesche bezittingen of de bewoners daarvan. Het programma vermeldde als onderwerp ter behandeling op een algemeene vergadering: *Nederland in Nederlandsch-Indië*, inleider Prof. Dr. H. Kern, en op de vergaderingen der afdeeling Stambelangen: *Het Nederlanderschap der inboorlingen van den Nederlandsch-Indischen Archipel*, inleider Mr. J. H. Abendanon. *De inlander vóór en na de stichting van het Algemeen Nederl. Verbond*, inleider Dr. Djawa J. E. Tehupeiory. *Het overbrengen van Javanen naar Suriname*, inleider *Mr. H. W. van Sandick.*

In de afdeeling: Nederlandsche geschiedenis en oudheidkunde sprak Dr. H. van der Linden over het nog weinig ontgonnen veld der koloniale geschiedenis, in het algemeen, waarna wij van prof. Kern de verheugende mededeeling mochten bekomen, dat waarschijnlijk nog in de maand September door de jonge vereeniging Linschoten in het licht zal worden gegeven het Itenerarium van J. H. van Linschoten.

In zijne rede: *Nederland in Nederlandsch-Indië* heeft de bejaarde, maar in gemoed en geest eeuwig jonge geleerde een schoon, warm woord gesproken, een woord, dat, bij krachtige aansporing om in onzen omgang met den Inlander, in ons ijveren voor zijn belangen, in de tegemoetkoming tot zijn zucht naar hoogere ontwikkeling te handelen met verstand en liefde, waarschuwt tegen affectatie, als waardoor men de Inlanders tot Nederlanders zoude vormen in dien zin, dat zij hunne taal, hunne nationaliteit verwaarloozen en bij de aanvaarding onzer eigenschappen hunne schoone deugden — noemen wij in de eerste plaats hun fijn gevoel, zich openbarende in hoofschheid van manieren, eerbied voor anderen — zouden verliezen. Het mocht gehoord worden op een Nederlandsch taalcongres, dat de verheffing, de verbreiding, de verheerlijking van onze taal tot hoofddoel heeft, en daarmede de versterking onzer stamverwantschap, — dat een volk, dat zijn taal niet lief heeft, gedoemd is tot den ondergang. De Inlander eerbiedige, handhave zijne taal en karakterdeugden, en wij, Nederlanders, leeren die van hem. De bevordering der kennis van onze taal strekke den Inlander tot verdere ontwikkeling, doe hem een plaats innemen in de rij onzer geleerden, onzer nijveren, onzer bestuurders. Wederzijdsche kennis en waardeering zullen den band van vriendschap en achting tusschen Nederland en Indië versterken. Het zijn niet de woorden van Dr. Kern, die wij hier weergeven, maar den indruk, dien wij van zijne rede thuis brachten. Wij hebben zijne welwillendheid ingeroepen, om van de zijde onzer Vereeniging zijne gedrukte rede in ruimen getale te mogen helpen verspreiden.

Het optreden van den heer Tehupeiory was een heerlijke illustratie van prof. Kern's rede. In onberispelijk Nederlandsch, met de keurigheid, de vormelijkheid, welke het Oostersche karakter kenmerkt, echter geen flinkheid of zelfvertrouwen uitsluit, deeld deze zoon van 't Oosten zijne mededeelingen. Hij liet zich in het debat niet verleiden tot de erkenning, dat het Nederlandsch den Inlander tegen diens zin wordt opgedrongen, zooals iemand uit de vergadering meende. Ik hoop, dat de redactie van het Koloniaal Weekblad den heer Tehupeiory zal willen overhalen om zijne redevoering af te staan ter plaatsing in dit blad.

En daarmede kom ik tot de aanbeveling van het denkbeeld, dat in het Weekblad met die redevoering worde geopend een rubriek: *Wat de Inlander zegt*, waarin o.m. zal worden vermeld en besproken wat in maleische en javaansche nieuwsbladen belangrijks voorkomt om te kennen de wenschen en nooden der Inlandsche bevolking. Vermoedelijk zullen Inlanders zelven niet ongenegen zijn, der redactie daarvoor hunne medewerking te verleenen.

Een dergelijke rubriek: *Wat de Chinees vertelt*, zou voor ons, Nederlanders, met betrekking tot Indië evenzeer van groot belang zijn.

Wij mogen niet eindigen zonder een woord van dank aan „Boeatan", die de Inlandsche kunstnijverheid op zoo waardige wijze heeft doen vertegenwoordigen op het aardig voorgestelde marktplein van Oud-Leijden. Zooals „Oudt-Leijden's Diensttijdinghe", het blad, dat op het Marktplein verspreid werd, meldt, was er „een huys waer uytghestald legghen de wonderlycke saecken ende seltsame voortbrenghse'en van Oostinjen ende uyt de West, dewelke zooeven met rijckbeladene scheepen van over de zee aanghebragt syn." De stroom van bezoekers tot de kraam: *Uyt den lande der Oost- en West-Indische Compagniën* stond niet stil; veel is verkocht, en het heeft bijgedragen om het streven der Vereeniging „Oost en West" beter bekend te maken. Daarvoor ook onzen dank aan de ijverige, onvermoeide leden der afdeeling Leiden onzer vereeniging, de heeren Mr. Rijke en Schotel.

B.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De Bataviasche correspondent der *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over „vakvereenigingen" in Nederlandsch-Indië. — Eenige juiste opmerkingen over pleizierreizen naar Indië, komende van „geachte zijde" en opgenomen in de *Nieuwe Crt.* — De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over landschapskassen in Indische zelfbesturende rijkjes.

De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* gaat op koloniaal gebied vooruit. Ongeveer een paar jaar geleden opende zij een vaste rubriek, waarin den lezers een vrij volledig persoverzicht der indische bladen wordt gegeven. Thans schijnt het blad een vasten correspondent te Batavia aangesteld te hebben, wiens eerste brief over „vakvereenigingen in Indië" handelt. Veel nieuws vertelt hij niet; maar in aanmerking genomen, dat het een eerste proeve is, mag dit ook niet verwacht worden. Zoo schrijft hij over de vakvereeniging der Europeesche geëmployeerden bij de Suikerindustrie o.m.:

„De bond van Europeesche geëmployeerden bij de suikerindustrie werd opgericht om die geëmployeerden meerdere rechtszekerheid tegenover de werkgevers te verschaffen. Zeker; men had daarenboven wel eenige grieven; de bezoldigingen waren hier en daar wat laag; op sommige fabrieken, vooral van Chineesche eigenaars, werd, naar men beweert, wel eens op eigenaardige wijze met de boeken gegoocheld om het winstcijfer, waarin de geëmployeerden deelen, te drukken, doch het voornaamste doel der vereeniging is toch blijkbaar niet de verbetering van de arbeidsvoorwaarden tegenover de werkgevers, doch meer het verzekeren van hunne positie en het verhoogen door onderlinge samenwerking van den economischen toestand harer leden. Men beoogt in het algemeen, wat de arbeidsvoorwaarden betreft, niet meer dan behoud van hetgeen men heeft, en wat men overigens doet, zijn zeer nuttige zaken, doch de vraag zou met eenig recht kunnen worden gesteld, of ze eigenlijk op het gebied eener vakvereeniging liggen en of ze althans niet even goed door elke andere vereeniging, die hare leden niet onder eene bepaalde economische groep zoekt, zouden kunnen worden ter hand genomen. Nochtans valt niet te ontkennen, dat de band, die de leden aan de vereeniging bindt, heel wat vaster wordt door de verschillende maatregelen, die zij neemt, en dat, mocht eenmaal strijd ontbranden, de discipline onder de leden heel wat gemakkelijker te handhaven zal zijn dan bij het ontbreken van zoovele banden, terwijl het weerstandsvermogen der verbondenen grooter zal zijn."

Over den Bond van Staatsspoorwegpersoneel zegt hij o.m.:

„Het optreden van den bond van staatsspoorwegpersoneel is geheel anders. Hier werden de grieven, die het personeel meende te hebben, op den voorgrond gesteld en verbetering van misstanden als eerste doel geproclameerd. Of men met eenig recht beweerde grieven te hebben, dan wel het zich inbeeldde, wil ik in het midden laten; wat echter van die grieven door de nieuwsbladen ter kennis van het publiek is gekomen, is al zeer weinig bijzonders. Doch hoe het zij, hier werd verbetering van positie in verschillenden zin bepleit; men nam geen genoegen meer met hetgeen men had, stelde zich niet tevreden met de bestaande voorwaarden, doch meende door organisatie verbetering van den toestand van het mindere personeel te kunnen verkrijgen. Mag men het min of meer snorkende jongste jaarverslag van deze vakvereeniging gelooven, dan zou zij op dit gebied al heel wat bereikt hebben; naar mij echter van zeer bevoegde zijde werd medegedeeld, zou zij zich daarin het initiatief van vele zaken hebben toegekend, die in werkelijkheid geheel buiten haar zouden zijn omgegaan. Ik zal hierop niet verder ingaan; ik zou in de zaak toch moeilijk iets anders kunnen doen dan de meeningen van anderen weergeven. Maar in elk nummer van het door dezen bond uitgegeven orgaan, op elke gehouden vergadering komt men weer met grieven van het personeel, wier wegneming men bepleit. Als desideratum wordt verder zelfs in het laatste nummer medezeggingschap in de arbeidsvoorwaarden opgenomen een verlangen, waaraan het gouvernement als werkgever natuurlijk voor eene speciale categorie van ambtenaren nooit of nimmer tegemoet zal hunnen komen.

Of de oprichters der vakvereenigingen en de besturders van thans zich bewust zijn geweest van de zoo verschillende maatschappelijke verschijnselen, waarop zij regeeren bij de vorming der organisatie, mag op goede gronden betwijfeld worden. Nochtans scheen het feit mij van voldoend belang om er de aandacht op te vestigen.

Van de zijde der werkgevers is tegenover de organisatiën geen onwelwillende houding aangenomen. De bond van geëmployeerden bij de suikerindustrie werd vrij onverschillig aangezien, naar het schijnt. Van eenige tegenwerking van de zijde der fabrikanten of van eene organisatie hunnerzijds, speciaal tegenover de actie der opgerichte vakvereeniging, werd niet vernomen. De bond van staatsspoorwegpersoneel werd zelfs met groote vriendelijkheid bejegend. Conferenties met verschillende chefs dier spoorwegen, gevraagd advies van deze vereeniging voor de dienstchefs, zijn zaken, die zonder eenigen strijd verkregen werden. Zoodat men hier feitelijk zonder veel voorafgaande beschouwingen het goed recht van eene vakvereeniging van ambtenaren heeft erkend en overleg met deze is gaan plegen. Ook dit is merkwaardig genoeg om even te worden vermeld. Zou men er echter wel aan hebben gedacht welk een bij uitstek principieele beslissing hier genomen werd?"

* * *

Over „Pleizierreizen naar Indië" worden van „geachte zijde" aan de *Nieuwe Courant* de hier onder volgende opmerkingen geschreven:

„Kort geleden", zoo meldt deze schrijver, „werd te Batavia opgericht de vereeniging 'Toeristenverkeer, die zich ten doel stelt de bevordering van het reiswezen en het toeristenverkeer op Java en de andere eilanden. De vereeniging mocht zich al dadelijk verheugen niet alleen ruim door de ingezetenen te worden gesteund, maar ook door de Indische regeering te worden gesteld in het genot van een belangrijke subsidie.

Al dadelijk heeft zij blijk gegeven van groote activiteit, onder anderen door zich in verbinding te stellen met de organisateurs van gezelschapsreizen, de firma Lissone en Zoons, en het gevolg van die betrekkingen is, dat op 17 October a.s. de eerste gezelschapsreis naar Java zal worden aanvaard.

Om den lust tot het maken van een pleizierreis te wekken is door haar een brochure uitgegeven, getiteld *Java*, maar het is te voorzien, dat, als niet op andere wijze de belangstelling voor dit schoone en belangwekkende land wordt gaande gemaakt, de invloed van de vereeniging om Hollanders en vreemdelingen naar Indië te trekken, niet groot zal wezen, en dit zouden wij zeer betreuren. De geheele brochure is 5 kleine bladzijdjes groot; al wat er gezegd wordt, om de reis aan te bevelen, komt al op zeer weinig neer: de mededeeling, dat men in twee maanden uit en thuis kan zijn met 14 dagen tijd in Indië, de prijsopgaaf enz.

Niemand zal kunnen verwachten, dat deze aanbeveling iemand zal overhalen naar Indië te gaan; daartoe is meer noodig, bijv. een kleine brochure met een paar kort aangegeven reisplannen, met opgave van spoortarieven, hotels in verschillende plaatsen en de hotelprijzen, beknopte beschrijving van de plaatsen, waar men vertoeven zal en de uitstapjes, die men vandaar uit kan maken en dit alles afgewisseld door afbeeldingen van het mooiste en belangwekkendste wat er te zien is; deze afbeeldingen met bizondere zorg te kiezen, opdat zij den lezer trekken en een verlangen wekken om met dat alles kennis te maken.

Zulk een brochure moet niet alleen bij de firma Lissone en Zoons verkrijgbaar zijn, maar overal worden verspreid; de brochure *Java* is hier ter stede bij geen der reisinformatiebureau's bekend.

En dan is er een ander bezwaar tegen de brochure en dat is dat zij overdrijft en daardoor de menschen op een dwaalspoor brengt.

De reis naar Indië is geen *vacantie-uitstapje*, is en blijft een groote reis, die echter in de laatste jaren zeer gemakkelijk en aangenaam is gemaakt, en daarom ook zeer aanbevolen kan worden; in den regel kan men ook niet in twee maanden uit en thuis zijn en nog 14 dagen in Indië blijven: de reis van hier naar Genua of Marseille kost 2 dagen, van daar met de snelvarende Nederlandsche booten naar Batavia 23 dagen (met de andere langer) en als men zijn kinderen in den Oosthoek van Java heeft wonen komen er nog 2 dagen landreis bij; te zamen dus voor de heen- en terugreis minstens 54 dagen, zoodat, als er niets tusschenbeide komt, 6 dagen van de twee maanden overblijven.

Wie voor zijn reis over minder dan 3 of 4 maanden beschikken kan, blijve liever thuis", zegt de schrijver in de *N. Ct.* ten slotte; „hij zou zich de kosten, die hij zich getroost heeft om Indië voor een enkelen dag te zien of liever niet te zien bitter beklagen."

Met deze opmerkingen kunnen wij ons volkomen vereenigen. Het gaat niet aan om pleizierreizigers naar Indië te lokken onder voorspiegeling van perspectieven welke zij nooit te zien zullen krijgen of van voorstellingen, welke ten eenenmale onwaar zijn. Dat brengt de zaak van het toeristenverkeer meer nadeel dan voordeel.

* * *

Schrijvende over „landschapskassen in Indische zelfbesturende rijkjes" naar aanleiding van een nota van den Minister van Koloniën, waarin een overzicht wordt gegeven der bestaande landschapskassen, zegt de *Nieuwe Rotterdamsche Courant:*

„Uit het door den minister gegeven overzicht blijkt dat in alle landschappen van Celebes landschapskassen zijn opgericht — een nieuw bewijs voor den invloed van ons bestuur in dit sedert Juni 1905 aangepakt gewest — en dat in Bali en Lombok in overeenstemming met de in landsche zelfbesturen tot de oprichting is besloten.

De inkomsten der landschapskassen bestaan in die rijkjes, waar Europeesche ondernemingen van mijn-, land- en boschexploitatie werkzaam zijn, uit de geheele of gedeeltelijke opbrengst van den door de concessionarissen op te brengen cijns. Verder worden in die kassen gestort afkoopsommen voor heerendiensten, de opbrengst van sommige belastingen, boeten door de inlandsche rechtbanken opgelegd, enz.

De uitgaven uit de landschapskassen dienden tot nu toe in hoofdzaak voor den aanleg en het onderhoud van wegen en bruggen, den bouw van openbare gebouwen, passarloodsen, enz. Maar men begint er ook reeds den bouw van inlandsche scholen te bekostigen.

In de residentie Riouw en Onderhoorigheden komt ons, afgaande op het overzicht van den minister, de regeling van de inlandsche staathuishouding het meest gevorderd voor. Daar bestaat een rijkskas, waaruit de sultan een vast inkomen ontvangt, terwijl daaruit tevens betaald worden de voor zijn direct bestuursressort (Penjingat) vereischte uitgaven en de bezoldigingen, pensioenen en onderstanden van het daartoe behoorend personeel. Maar bovendien zijn in het rijk Riouw—Lingga behalve de landschapskas, die door den controleur van Riouw beheerd wordt, nog een vijftal bijzondere kassen opgericht voor die gedeelten van het sultanaat, die onder het direct bestuur van door den sultan aangestelde „amirs" staan, en deze kassen staan onder het beheer van de Europeesche bestuursambtenaren.

Met ingenomenheid hebben wij nog eens op de landschapskassen de bijzondere aandacht gevestigd", zoo zegt ten slotte de *N. R. Crt.*, „omdat dit instituut bestemd schijnt om, bij eene doeltreffende regeling en een goed beheer en administratie, de zoo lang verwaarloosde inlandsche huishouding eindelijk ten goede te doen komen aan de ontwikkeling en de welvaart der zelfbesturende rijkjes. Dat met de oprichting der landschapskassen, ongeveer tegelijkertijd, is gepaard gegaan een streven om de aanstaande radja's door eene goede opvoeding en degelijk onderwijs op te leiden tot werkelijke bestuurders „in Westerschen zin", kan het uit de nieuwe instelling te trekken nut slechts verhoogen."

Uit de O.I. Mail.

Niet onverdiend is het verwijt van het *Bat. Nieuwsblad* onder het opschrift:

Nederlandsche belangstelling in Indië.

Het is opmerkelijk, dat ook in de volksvertegenwoordiging de ramp, die in Mei aan honderden inlanders nabij Tandjong Priok het leven heeft gekost, zoo weinig weerklank heeft gevonden. Toen de heeren Tydeman en Boogaard geestigheden zaten te tappen naar aanleiding van het verzoek tot naturalisatie van een paar Chineezen, dacht er niemand aan om ter zake van het prauwen-ongeval een vraag tot

den minister van koloniën te richten en zich aan te bevelen voor nadere inlichtingen, wanneer deze uit Indië zouden zijn ontvangen. Terwijl de voornaamste nederlandsche bladen tegenwoordig het meest belangrijke nieuws uit de koloniën geseind krijgen, werd de ontijdige dood van zoovele slachtoffers van verschillenden leeftijd en sekse der vermelding niet waardig geacht en werd er, verschedene dagen na de ontvangst van de mail van 20 Mei en nadat de andere nieuwstijdingen waren overgenomen, op achteloze wijze melding gemaakt van het ongeluk, dat zooveel rouw in vele inlandsche gezinnen had gebracht. Wel werd uitvoerig overgenomen het bericht van een ongeveer terzelfder tijd in de nabijheid van de japansche kusten voorgevallen ramp, waarbij, voor zooverre daarover kan worden geoordeeld, onder dezelfde omstandigheden ongeveer 300 menschenlevens verloren gingen. Kortom, het leed, dat op zoo verren afstand werd geleden en alleen inlanders trof, maakte de hollandsche gemoederen koud, noch warm, en de berichten werden vrijwel voor notificatie aangenomen.

Wanneer ergens in het buitenland een ramp voorvalt, die aan vele menschen het leven kost, wanneer spoortreinen elkander telescopeeren, mijngangen instorten, aardbevingen een streek verwoesten, branden heele wijken in de asch leggen, dan is het gebruikelijk, dat vreemde staatshoofden aan het hoofd van het rijk waarin het ongeluk is gebeurd, telegrafisch hun deelneming betuigen, en dat de parlementen medecondoleeren. In dit geval, waardoor Batavia en Ommelanden in droefheid gedompeld werden, heeft niemand uit de omgeving van de Koningin er aan gedacht, om aan Hare Majesteit in overweging te geven, aan den gouverneur-generaal telegrafisch van haar medegevoel te doen blijken.

Een soortgelijke onthouding wordt in Nederland opgemerkt ten aanzien van de gebeurtenissen ter Sumatra's Westkust. Terwijl toch de op 18 Juni verspreide telegrammen omtrent bloedige botsingen tusschen onze troepen en verbitterde tegenstanders inderdaad van hoogst ernstigen aard waren en — ook in verband met den toestand op Atjeh — tot nadenken moesten stemmen, kon men aan niets merken dat de zaak indruk maakte op het volk en op zijn vertegenwoordigers. Men las de telegrammen stak een sigaar op en praatte over iets anders.

Soerabaja door ziekten bezocht.

Te oordeelen naar wat de plaatselijke bladen, die de jongste mail ons bracht, mededeelen, is de gezondheidstoestand te Soerabaja verre van bevredigend. In boven- en in benedenstad heerschen koortsen. En in de wijk Genteng zijn het de pest of zwarte pokken, die reeds slachtoffers hebben gevraagd. Er is gebrek aan ziekenverpleegsters. De regeering stelde opnieuw *f*600 beschikbaar om zooveel mogelijk de inlandsche zieken tegemoet te komen.

Sumatra's Westkust.

Ook Indische bladen bevestigen over het algemeen dat de toestand ter Sumatra's Westkust geheel rustig is en de belasting-inning verder geregeld gaat, alleen in de *Sumatrabode* lezen wij:

„In het Kajos Tanamsche is het blijkbaar nog niet geheel rustig. Er moet zich een bende gevormd hebben, welke de hoofdplaats wil gaan verontrusten en zoo mogelijk ook den panghoeloe-kapala van Andoerizg vermoorden."

Hetzelfde blad meent, dat de meeste couranten de oorzaak der troebelen niet voldoende kennen, noch belichten. Naar aanleiding van een daarover handelend artikel van het nieuwe weekblad *Jong Indië*, merkt het blad op:

„Ook Mr. Thomas spreekt zonder behoorlijk te onderscheiden; hoewel hij dat niet doet, komt hij tòch tot onze conclusie, dat „een andere kwestie is, of de belasting-heffing niet beter voorbereid had moeten worden? Ware die voorbereiding beter geweest, zoo hebben wij ons laten zeggen, dan zou er geen druppel bloeds vergoten zijn geworden. Is deze bewering juist, dan mogen de ambtenaren, die de behoorlijke voorbereiding achterwege lieten, naar ons oordeel niet langer gehandhaafd blijven. Wij twijfelen dan ook niet, of het centraal bestuur zal hiernaar een gestreng onderzoek doen, en de schuldigen, zoo die er zijn, hun gerechte straf doen ondergaan.

Een enkele vraag nog: en als „het centraal bestuur" nu eens de *ware* schuldige en *hier* enkel medeschuldigen zijn? Wie straft dan, aan wien?"

Verkiezing van Gemeenteraadsleden.

Dat het werkelijk ernst wordt bij de verkiezing der gemeenteraadsleden in alle kringen, blijkt o. a. uit een

„Belangrijk Bericht"

in het orgaan van den „Indischen Bond", luidende:

„Het Hoofdbestuur heeft besloten de Bondsleden in het bijzonder en de ingezetenen van Batavia en Meester-Cornelis in het algemeen, tot deelname aan de verkiezingen van gemeenteraadsleden voor deze beide plaatsen op te wekken.

De voorloopige lijst van Candidaten is opgemaakt.

De Candidaten zullen worden aangezocht zich uit te laten of zij een eventueele candidatuur willen aanvaarden en zoodra daaromtrent zekerheid is verkregen zullen de namen in dit blad worden bekend gemaakt en zal een vergadering worden belegd ter vaststelling van de definitief aan te wijzen candidaten.

In De Stem van Indië zal omtrent die te houden vergadering nader worden bericht."

Het Rapport-Rost van Tonningen.

Hierover lezen wij in het *Bat. Nieuwsblad* van 4 Augustus j.l.:

„Het rapport van den legercommandant over zijn deel van het Atjeh-onderzoek — met name de door „Wekker" en anderen gesignaleerde wreedheden — is sedert eenigen tijd gereed. Het is zelfs geen geheim meer, dat het eenige weken geleden reeds ter Landsdrukkerij is ontvangen om op de wijze als het rapport-Van Heutsz te worden bekend gemaakt; de publicatie wachtte toen slechts op de bijlagen. Wat er na dien tijd weer in den weg is gekomen, weten wij niet; maar intusschen heeft de *Locom.* zich de primeur weten te verschaffen van een overzicht van het rapport. En het overzicht doet zien, gelijk trouwens te verwachten was na de ministerieële verklaring, dat Van Daalen te kort was geschoten in het civiel bestuur — dat generaal Rost van Tonningen het militair bewind van v. Daalen goedkeurt, zelfs verdedigt. Dit komt, wijl de legercommandant de „Wekker"-artikelen punt voor punt heeft nagegaan en gecommentarieërd, waarbij hij echter grootendeels afging op de officieële journalen en rapporten. Daardoor draagt het rapport meer het karakter van een weerlegging van de „Wekker"-argumenten, dan van een geheel objectieve beschouwing; en dit heeft, naar de *Locom.* uiteenzet, tengevolge, dat het onderzoek eigenlijk meer is geworden een subjectieve verdediging van het militaire optreden in Atjeh dan een onpartijdig onderzoek naar dat optreden.

Volgt hieruit reeds dat de gesignaleerde feiten en toestanden niet zonder meer ontkend konden worden. — het rapport gaat nog verder, eenige grieven worden grif toegegeven, maar verdedigd op grond van oorlogsnoodzaak."

Een mislukking en haar oorzaken.

De heer Goenawan Mangoen Koesoemo, leerling inlandsch arts alhier, schrijft aan het *Bat. Nws.-blad* over de oorzaken, welke volgens zijn inzien de mislukking met de proef tot opleiding van inlandsche officieren tot gevolg hebben gehad.

„Nog te vaak hoort men de meening verkondigen, dat de mislukking met de proef om inlandsche jongelieden tot officier op te leiden, geweten moet worden in de eerste plaats aan het lage tractement, verder aan Javaansche luiheid en indolentie. Het wil mij voorkomen, dat men zich onvoldoende rekenschap geeft van de ware oorzaken, die waarlijk geheel andere zijn. Om het belang dezer zaak kom ik ook in dit blad de aandacht vragen voor deze m. i. ware oorzaken, die, indien weggenomen, niet langer als een rem zullen werken op de goede bedoelingen der regeering.

Er zijn m. i. drie voorname oorzaken:

1. de achterstelling van den lagen adel en de bevoorrechting van den hoogen. Ook op de hoofdenscholen schijnt met dit verkeerde stelsel niet gebroken te kunnen worden. Een leerrijk hoofdstuk daarover vindt men in het bekende werk van den heer Van Kol: „Uit onze koloniën".

2. Het gebrekkig voorbereidend onderwijs, waardoor men genoodzaakt is de candidaten van de lagere scholen te recruteeren, maar waarbij men vergeet het admissie-examen tot de officiersschool zoodanig te verlagen, dat de candidaten redelijkerwijs er aan kunnen voldoen.

3. De vrees, later met den nek te worden aangezien door de Europeesche collega's.

Na deze punten nader toegelicht te hebben, besluit schrijver met de woorden:

„Wat punt 3 aangaat, het volgende:

„Niemand denkt er aan den Javaan een verwijt te maken van zijn mindere kennis: nooit is er sprake geweest den Javaan lui en indolent te noemen," heeft de heer De Voogd in de *Javabode* geschreven.

Het kon hem natuurlijk niet bekend zijn, dat ik mijn derde stelling opzette naar aanleiding van een twistgesprek met een volbloed Europeaan, een officier, die ons, inlanders, van luiheid en indolentie betichtte. Ook is het zonderling, de welmeenende woorden van den heer De Voogd in de *Javabode* te lezen, het blad dat in een redactioneele paragraaf onder het opschrift: „Het vooral noodige", zeer onheusche woorden schreef over onze vermeende karakterfout: luiheid. Zulke dingen wekken, en toch zeker niet geheel ten onrechte, de vrees, later van minachting, spot en verachting van de zijde der blanke kameraden te lijden te zullen hebben.

In deze redenen zie ik de voornaamste oorzaken, die zullen moeten lijden tot mislukking, welke men dan niet òns wijte."

WEST-INDIË.

SURINAME.

Den 11en Augustus l.l. is de gouverneur Fock te Paramaribo aangekomen en aanvaardde hij dienzelfden dag het bestuur in eene zitting van de Koloniale Staten.

Aan de, bij die gelegenheid door den gouverneur uitgesproken rede, ontleenen wij het volgende:

Na er op te hebben gewezen, dat door het optreden van den heer Idenburg op het Plein en zijn optreden te Paramaribo geen verandering was gebracht in de volkomen overeenstemming omtrent hetgeen in het belang der kolonie en van hare ingezetenen moet worden gedaan, ontwikkelde spreker het volgende bestuursprogram:

,,Wat het te volgen financiëel beleid betreft, worde voortgegaan op den ingeslagen weg. Het oog blijve steeds gericht op de vervulling van den plicht, om het eigen huishouden uit de eigen inkomsten te betalen: het doel zij en blijve de financiëele zelfstandigheid der Kolonie.

De gewone uitgaven zullen zijn te beperken zooveel als de eischen van een goed bestuur dit toelaten. Maar met kracht zal moeten worden voortgewerkt, evenals het onder het bestuur van de gouverneurs Lely en Idenburg is geschied, aan al hetgeen tot meerdere ontwikkeling der kolonie en tot blijvende versterking van het economisch weerstandsvermogen kan strekken; het Moederland zal, naar mag worden vertrouwd, den steun, die daarvoor noodig mocht zijn, niet aan de Kolonie onthouden.

Aan de bevordering van den grooten en van den kleinen landbouw wil ik bijzondere aandacht schenken.

Ik meen als Minister van Koloniën te hebben doen blijken hoezeer ik overtuigd ben van de wenschelijkheid, ja van de noodzakelijkheid van de bevordering der bacovencultuur. Het welslagen dier cultuur gaat mij zeer ter harte; met inspanning van alle krachten moet daarvoor gewerkt en het mogelijke gedaan worden.

Ook de hevea-cultuur schijnt mij van groot belang voor de kolonie te kunnen worden, en de Gouvernementsonderneming voor die cultuur heeft mijn volle sympathie.

In ernstige overweging zal worden genomen, of het mogelijk is door een betere verbinding van Paramaribo met het Saramaccadistrict dit niet onbelangrijke district in de voordeelen van de bacovencultuur te doen deelen; en tevens den kleinen landbouw in dit district te bevorderen. Bij gunstigen uitslag van die overweging zal spoedig een voorstel worden gedaan tot den aanleg van een spoor- of tramlijn van Paramaribo naar het Saramaccadistrict.

Het ligt in mijn voornemen met het oog op de buitendistricten zooveel het kan naar decentralisatie van bestuur te streven. Daar tot meerdere ontwikkeling der kolonie en in het belang der ingezetenen zooveel moet gedaan worden, gevoel ik, dat bij de vervulling van mijn bestuurstaak zich groote moeilijkheden zullen voordoen, maar ik houd mij verzekerd, dat de moeilijkheden zullen worden overwonnen, wanneer ik op den steun uwer Staten mag rekenen. En ik ben overtuigd, dat ik dien steun bij u zal vinden en dat wij dus door gemeen overleg goede resultaten zullen bereiken."

Onze West schreef ten aanzien van deze rede, dat zij den geest ademt van zijn beide voorgangers, gouverneurs Lely en Idenburg, die ten aanzien van het financiëel beleid volgens dat blad het juiste standpunt innamen: gepaste zuinigheid in het bestuur, om zoo spoedig mogelijk te komen tot het dekken van eigen uitgaven door eigen inkomsten, doch daarnaast onbekrompen steun van 't moederland, waar het geldt de productieve krachten der kolonie te ontwikkelen.

Het blad herinnert er evenwel o. i. terecht aan, dat de uitkomst niet altijd met dat standpunt in overeenstemming is. Het dringt er op aan, dat tegen nieuwe uitgaven zal moeten worden gewaakt, daar eenmaal in het leven geroepen posten of verhoogingen later moeilijk zijn te schrappen. Het spreekt dan ook de hoop uit, dat met verhooging van reeds vrij aanzienlijke bezoldigingen voortaan meer rekening zal moeten gehouden met den stand der middelen, ook al zijn die verhoogingen op zich zelf billijk.

Wat ons betreft, kunnen we nog maar weinig instemmen met de hevea-cultuurplannen van gouvernementswege, waarvan eerst na verloop van een groot aantal jaren bepaalde uitkomsten worden verwacht, terwijl dat bedrag wellicht nuttiger voor andere doeleinden zou kunnen worden gebezigd, welke spoediger tastbare resultaten zouden opleveren.

De decentralisatie-plannen kunnen bij *Onze West* niet op instemming bogen. Het blad merkte te dien aanzien het volgende op:

De mededeeling, dat gestreefd zal worden naar decentralisatie, herinnert aan de plannen van gouverneur Idenburg tot invoering van gemeenteraden, die o. i. in Suriname geheel overbodig zijn. Decentralisatie is noodig in groote landen, waar het centraal bestuur moeilijk het geheel kan overzien. In Suriname, waar men al een te groot aantal bestuurders heeft op een klein getal bestuurden, zou de instelling van gemeenteraden slechts leiden tot een nog grooter uitbreiding van functionarissen, met al den paperassen-nasleep daarvan. Wij hopen, dat gouverneur Fock bij nadere kennismaking de juistheid van dit bezwaar zal erkennen. De eenige districten, waar iets te zeggen zou zijn voor gemeenteraden, zouden o. i. zijn Nickerie en Coronie, die zeer afgezonderd liggen en een eigenaardig geheel vormen. Doch ook daar lijken zij ons niet onontbeerlijk.

De opbrengst der koloniale middelen over het eerste halfjaar van 1908 valt in verschillende opzichten tegen.

Uit het in het *Gouv. Adv. Blad* gepubliceerde overzicht blijkt, dat de beide hoofdmiddelen, invoerrechten en accijns op het binnenlandsch gedistilleerd, over genoemd tijdperk ongeveer één ton gouds minder opbrachten dan de helft van 't voor het geheele jaar geraamde bedrag en zelfs ruim ƒ40000 minder dan in het overeenkomstig tijdperk van 1907, niettegenstaande door aanvoer van immigranten het bevolkingscijfer der kolonie sedert niet onbelangrijk is verhoogd. Ook het vergunnings- en concessierecht tot het ontginnen van delfstoffen op domeingrond zal dit jaar weer enorm tegenvallen. Van het op ƒ95000 geraamd bedrag voor 't geheele jaar kwam in de eerste zes maanden van dit jaar slechts een som van ruim ƒ14000 binnen.

Als het zoo voortgaat, zou het reeds bij de begrooting voorziene subsidie-cijfer een belangrijke verhooging dienen te ondergaan. Is het dan wel gewettigd, om groote bedragen te besteden voor een doel als de hevea-cultuur, waarvan de nuttige uitkomsten eerst na een rij van jaren kunnen worden tegemoet gezien?

Van Vreemde Koloniën.

Veiligheid in de Straits.

Wij ontleenen het volgende aan de *Str. Times:*

,,Lezers van de bladen van Singapore, inzonderheid zij, die niet in de kolonie verblijf houden, zullen uit de lectuur van de gerechtsverslagen den indruk hebben gekregen, dat het hier en plaats is, waar nog al wordt gemoord. In de laatste drie weken hebben rechter en jury-leden zich genoodzaakt gezien te luisteren naar verhalen van roekelooze verspilling van menschenlevens onder de inlandsche bevolking en van 'n lichtvaardig gebruik van doodelijke wapens op de minste provocatie of zelfs zonder de minste provocatie. Iets moet worden gedaan om hieraan een einde te maken. Het geeft eenige voldoening te weten, dat verscheidene schuldigen hun misdaden op het schavot zullen boeten; maar het komt ons voor, dat voorkoming van het misdrijf, niet uitsluitend bestraffing daarvan, het hooger doel moet zijn, waarnaar onze beschaving streeft. Wellicht zou het mogelijk zijn, deze neiging tot ernstige misdrijven tegen te gaan, indien de politie-autoriteiten en de lagere rechtbanken strenger optraden ten aanzien van misdrijven tegen het leven. Anderen zijn wellicht een andere meening toegedaan. In sommige kringen is er een neiging om het in een onzer plaatselijke rechters af te keuren, dat hij zoo strenge vonnissen velt, maar wij gelooven, dat, wanneer men het oog houdt op de voortdurende toeneming van 't aantal misdrijven in de laatste twee of drie jaren te Singapore, ieder denkend wezen overtuigd zal zijn, dat het goed gezien is, om voorbeelden te stellen aan hen, wier schuld aan geen twijfel onderhevig is. Hoe ernstiger het geval en hoe meer dit in de gemeenschap de belangstelling wekt, des te meer waarde moet worden toegekend aan een aan de misdaad evenredige straf. Indien er eenige grond voor critiek is, dan komt dit ons voor het geval te zijn ten aanzien van hen, die klachten opmaken wegens toegebracht letsel tegen delinquenten, die zich schuldig hebben gemaakt aan poging tot moord, aan doodslag of zelfs moord. De zaken van misdadigers, die op diergelijke klachten terecht moeten staan, worden summier afgehandeld door de politie-magistraten of district-rechters, die geen zwaardere straf kunnen opleggen dan twee jaren strenge opsluiting voor het ten laste gelegde. Het gevolg hiervan is natuurlijk geweest, dat een menschenleven te Singapore al minder en minder weegt, zoodat wij in de laatste weken een moord of poging tot moord per week konden constateeren, ongerekend een aantal steek-affaires, welke gevoegelijk onder de pogingen tot moord kunnen worden gerangschikt. Het schijnt hoog tijd dat er eens heilzame voorbeelden worden gesteld om de lieden

FEUILLETON.

Een jammerklacht van de Cypersche Kat.

Indische legende uit „De Gouden Kris", door M. C. Kooy—Van Zeggelen. (Volksbibliotheek van Nellie).

,,Er leefde eens een groote cypersche poes, prachtig bruin en zwart gestreept, met groote ronde oogen, die 's avonds twee groene lichten leken als ze in het donker zat. Ze had een prachtigen, dikken staart. Ja, het was een mooie poes, maar het kwam niet alleen van het muizen- en rattenvangen, dat ze zoo dik was; dat deed ze óók wel, want ze kende haar plicht. Neen, de reden, dat ze er zoo goed en vet uitzag was voornamelijk, dat ze zooveel van allerlei lekkers hield, zooals kleine gebakken vischjes of gedroogde garnalen of een enkel kippeboutje. Nu, wie zou zulke kleine snoeperijen niet over hebben voor een brave kat, die toch de muizen en ratten uit het huis verjaagt! Zoo dachten haar meester en meesteres er echter niet over. Het kleinste brokje gunden ze het beest niet, en omdat de arme poes nooit eens een vischje of zoo iets kreeg, moest ze natuurlijk wel stelen, wat van haar gading was! — Nu, op een dag, had ze een heerlijk stuk gedroogd hertevleesch weggepakt. . . Maar dat zag het oude vrouwtje, dat in de keuken werkte. Die liep haar na met een stuk hout, en de meiden, die bij het rijstblok stonden, liepen haar na, en de kinderen, die buiten speelden, liepen haar na. De arme poes vluchtte de trap van het huis op, maar daar in de ambola gekomen begonnen haar meester en meesteres haar na te loopen, toen kwam ze in het vrouwenverblijf en daar riep iedereen: ,,Pak de poes, pak dat leelijke beest!" O! o! wat had de kat een vreeselijken angst! Opeens dacht ze aan den zolder, waar de ongepelde rijst werd bewaard: — daar zou ze veilig zijn, want wie zou de mooie heilige rijstkorrels, waar de Godin Sangyang-Sàri over waakte, durven overhoop halen om haar te zoeken? Niemand immers! en rrt! daar opeens, vóór de menschen er op verdacht waren, was de poes verdwenen langs de trapladder, en zat op den zolder en verborg zich tusschen de zachte paddi; en bijna zeker wetend, dat hier geen mensch durfde zoeken zonder Sangyang-Sàri vreeselijk boos te maken, begon ze lekkertjes te smullen van het heerlijke herteboutje, dat ze gedurende de jacht aldoor in haar bek had gehouden. Maar zooals ik zeide, de meester en meesteres van de cypersche kat waren geen brave menschen. Niet alleen wisten ze niet wat een poes toekwam, maar ook waren ze heel oneerbiedig tegenover de Godin van de rijst! Zonder zich aan iets te storen, slopen al de huisgenooten achter elkaar de trap op, en gingen de poes zoeken op den zolder. De meiden gooide de mooie paddi zoo maar in een hoek om de poes te verjagen, en alles riep: ,,Waar is de kat? waar is dat leelijke beest?" De mannen sloegen met stokken, en bijna hadden ze de arme poes ook geraakt, maar die was hun gelukkig weer te vlug af, en vloog den zolder en de trap af en het huis uit, en verborg zich boven in den hoogen kanarieboom. Nu, dáár zat ze veilig, niemand kon daar bij haar, maar het stuk hertevleesch had ze achter moeten laten, dat was jammer.

De kat zat daar dus boven in den boom, vol angst voor en afschuw van de menschen, die zelfs de Godin van de rijst niet ontzagen. Eindelijk werd het donker, de maan kwam op, en toen de poes wist, dat alle menschen sliepen begon ze luide te klagen en te jammeren; en toen ze zoo een poos geklaagd en gejammerd had, verscheen daar opeens... Sangyang-Sàri; de Godin van de rijst kwam door de lucht aanzweven en ging boven in de takken van den kanarieboom zitten.

,,O, lieve Sangyang Sàri", zeide de kat, ,,hebt ge gezien hoe de booze menschen mij vervolgd hebben tot boven op den zolder, waar de heilige paddi ligt?"

,,Ik heb het alles gezien, brave poes!" zeide Sangyang Sàri. ,,Ik ben zeer, zeer boos, want je weet wel, dat ik veel van het kattengeslacht houd, dat alle muizen verjaagt, die mijn paddi zoo'n kwaad doen. Ik zal mijn wraak nemen op de menschen, die u en mij zoo oneerbiedig behandeld hebben. Zoek een ander huis, Poes, want hier zal hongersnood komen, omdat ik de Godin van de rijst, ver weg zal vlieden. Men zou je later nog slachten om je op te eten!"

,,O! o! waar gaat ge heen?" huilde de poes, en droogde met haar poot de tranen, die uit haar oogen liepen. ,,Waar gaat gij heen, Sangyang-Sàri?"

,,Ik ga daarheen", zeide de Godin, ,,waar de menschen meer eerbied voor mij en meer liefde voor de katten hebben!"

,,Dan ga ik mee!" zei de poes; en zoo kwam

af te schrikken, die, aan de laagste menschelijke hartstochten ten prooi, de grootste verachting aan den dag leggen voor de wet en voor het leven hunner medemenschen. Wanneer iemand of meer bepaald een bende zonder eenige aanleiding, doch met voorbedachten rade een weerloos medeschepsel velt, dan zou het enkele feit, dat de laatste een vergroote milt had, die kan scheuren zonder buitengewoon geweld, geen aanleiding mogen geven tot verzachting van het misdrijf in zoo hooge mate, dat de schuldigen aan den dood van het slachtoffer slechts wegens vrijwillig toegebracht ernstig letsel worden vervolgd. Zooiets komt toch nog al eens voor te Singapore. In de twee laatste jaren komen de beschuldigden er met 'n onnoozele paar maanden in de gevangenis af. Dit is het, waarom men hier zoo weinig om een menschenleven geeft, waarom de bandelooze Chineezen denken, dat het Engelsche volk aan het leven van een hunner rasgenooten weinig waarde hecht, en vandaar komt het, dat geweldenarijen en moord als 't ware worden aangemoedigd. Er is geen beter middel daartegen dan enkele rechters, die de majesteit van de wet beschouwen als iets, dat ten allen tijde moet worden geëerbiedigd, die gelooven dat voor de wet het leven van een Chineeschen koelie evenveel waard is als dat van een Engelsch koopman en dat geen genade mag worden betoond aan den man, die een koelie van het leven tracht te berooven."

Het moet daar in de Straits en verder op in de gefedereerde Maleische Staten tegenwoordig op het gebied van veiligheid al weinig gunstig zijn gesteld. In plaats nu, dat men zich te Londen voor oogen houdt, dat veiligheid een der eerste vereischten voor 's lands welvaart is, gaat men in 't Engelsch Parlement nog er op aandringen, om aan die Eng. nederzettingen de zoo noodige inkomsten uit 't opium te ontnemen, ter wille van een illusie.

* * *

Opium in Hongkong.

Naar aanleiding van sir Henry Blake's campagne tegen de plannen der Engelsche regeering betreffende het opiumverbruik in de koloniën in het Verre Oosten, merkte de *Str. Times* op, dat veel den oud-gouverneur kon worden vergeven wegens hetgeen hij nu deed. Het blad schreef dan:

,,Terwijl er andere gronden zijn, waarop het opiumverbruik kan worden verdedigd, schijnt sir Henry Blake uitsluitend het oog te hebben gericht op de economische zijde van het vraagstuk. Hij veroordeelt de regeering, wijl zij geheel naar de pijpen van de anti-opium-faddists danst, die uit moreel, tactisch en economisch oogpunt slechte leiders zijn. Het is één ding om de opium-divans te sluiten, maar het is heel wat anders om aan het opium-verbruik een einde te maken. Het categorisch door de regeering in het moederland uitgevaardigd bevel aan Hongkong, zelfs zonder te rade te gaan met den Wetgevenden Raad, die alle reden had zich daarover gebelgd te toonen, was een der meest dwaze stukjes van koloniaal bestuur, dat van Downingstreet uitging. Zonder eenig denkbeeld van de nadeelige gevolgen van zulk een maatregel voor de inkomsten der kolonie, zonder deze eenige gelegenheid te bieden op de een of andere manier den maatregel economisch mogelijk te maken, besliste het ministerie van koloniën op een avond, waarschijnlijk om de arbeiderspartij voor te zijn, die zoo iets wilde voorstellen, dat alle huizen, waar met vergunning opium geschoven werd, onmiddellijk moesten worden gesloten. Nooit zijn het gezwets en de huichelachtige neigingen der Britsche politici duidelijker aan den dag getreden dan bij deze gelegenheid. In plaats van te besluiten, dat geen opium meer in de kolonie wordt toegelaten, de eenige manier om het opiumschuiven werkelijk te kunnen voorkomen, sluiten zij de huizen, waar nog een zeker toezicht en contrôle wordt uitgeoefend. En dat is alles."

* * *

Philippijnsche steenkolen.

,,Een markt van 350.000 tot 400.000 ton 's jaars voor plaatselijk verbruik", schrijft de *Manila Times*, ,,en verder nog een grootere vraag uit den vreemde, maar dan met scherpe concurrentie, is het vooruitzicht voor de kapitalisten, die nu de steenkolenvelden van deze eilanden exploiteeren. En zij maken zich op om de markt te voorzien en den Philippijnschen steenkolenhandel tot zich te trekken, die nu nog van Australië en Japan zijn voorraden betrekt; terwijl zij reeds naar andere markten gluren, welke zij hopen te veroveren. Waar de Australische kolen te Cebu tegen 12 pesos, te Manilla tegen 11 pesos bij groote hoeveelheden per ton worden verkocht, en de prijs voor Philippijnsche kolen nu te Cebu 9 pesos per ton bedraagt is het duidelijk, dat de plaatselijke markt voor de Philippijnsche kolen bij nagenoeg gelijke qualiteit gewonnen is. En volgens door het gouvernement gedane proefnemingen, staat de waarde van Philippijnsche steenkolen van de Composita en Danaomijnen op Cebu tot die van de Australische kolen voor stoom-verbruik als 90 : 100, terwijl bij betere inrichting der stookplaatsen, de waarde waarschijnlijk hooger zal zijn. Bovendien moet niet vergeten worden, dat de nu verkregen Philippijnsche kolen tot de bovenste laag behooren en de qualiteit beter zal worden, wanneer men diepere lagen ontgint.

Volgens den heer Carman, die op de ontginning der beide mijnen toezicht houdt, is het niet aan te nemen, dat de opbrengst in de eerste vijf jaren de plaatselijke vraag zal overtreffen. Zoodra de tramlijn gereed zal zijn, die beide mijnen moet verbinden, dat is binnen zes maanden ongeveer, rekent men op een opbrengst van 100 tons daags, terwijl dan binnen het jaar een productie van 400 tons daags wordt verwacht."

* * *

In Kameroen.

In het Zeitschrift für Kolonialpolitik komt een artikel voor van M. S. Passarge over 't optreden der Duitschers in Kameroen, waaraan wij de volgende opmerkingen betreffende den huidigen toestand ontleenen:

,,Wat leert ons de geschiedenis van Kameroen? Men ziet, dat daar als in de andere Duitsche koloniën met onvoldoende middelen en zonder stelsel is gewerkt. Veelal was het onder den druk der gebeurtenissen, dat het bestuur militaire expedities organiseerde en de bestuursmacht uitbreidde. Men staat er werkelijk verbaasd van, dat het bestuur zoo lang heeft noodig gehad om te begrijpen, dat men een kolonie werkelijk moet bezitten en besturen.

Jarenlang heeft men zich niet bekommerd om het centraal en het noordelijk gedeelte der kolonie en men heeft er Franschen en Engelschen hun gang laten gaan. Baliburg, dat al een bestuurszetel was, heeft men om reden van bezuiniging weder ontruimd. Het was niet om zijn gezag uit te breiden, dat het bestuur een veldtocht opende tegen de Woete's en den emir van Tibato, de expeditie was noodzakelijk geworden om het gevaar, waarmee het station Yaoendé werd bedreigd door de slavenjachten onder de Woete's. Toen, dank zij de bovenmenschelijke pogingen van Dominik en von Bulow, het Noorden der kolonie was onderworpen, zond men graaf Fugger met de opdracht om het Noorden tot den Benoeë te ontruimen. Het was alleen aan de volharding van de officieren, die zich in die streek bevonden, te danken, dat de order niet werd uitgevoerd. Dit was in 1902, toen het gebrek aan stelsel zijn hoogtepunt bereikte. Sedert is er weinig verbetering gekomen in den staat van zaken.

Een ander stekelig punt is de onvoldoende sterkte der politiemacht. Men is er slechts in geslaagd de talrijke opstanden te onderdrukken door in de brandpunten van die opstanden telkens nagenoeg de geheele koloniale politiemacht te concentreeren. Dientengevolge werden andere punten ontbloot, wat nieuwe opstanden tengevolge had. Maar het meest zorgbarend is wel het feit, dat de politiemacht hoofdzakelijk gerecruteerd wordt uit stammen aan die van Yaoendé, Bané en Boelé verwant, terwijl er bepaalde aanwijzingen zijn, dat deze stammen vroeg of laat in verzet zullen komen. Het gevaar zou dan zeer groot zijn. Het is dus absoluut noodzakelijk niet alleen om de politiemacht uit te breiden, maar ook om wijziging te brengen in de werving. Men zou namelijk een beroep kunnen doen op de negers in het Noorden der kolonie.

Evenals ten aanzien van de politie-macht 't geval is, zijn er ook te weinig stations. Steins, die onlangs van Yaoendé naar de Samga en verder naar Doeala trok, meldt, dat hij groote moeite had om botsingen te voorkomen. Het ontzag voor het bestuur is in die streken in hooge mate verdwenen. Het is noodig om de veiligheid in de onderworpen streken te verzekeren door vaste posten en niet alleen door voorbijgaande militaire expeditiën.

* * *

Italiaansch Benadir.

Wij hebben onlangs medegedeeld, dat de Italianen zich genoodzaakt zagen tot meer machtsvertoon in deze kolonie. Wellicht interesseert het onze lezers iets omtrent de geschiedenis dezer kolonie meê te deelen, waarover Louis Jadot in de ,,Questions diplomatiques et coloniales het een en ander uit een geschrift van Mantegazza publiceerde, dat onlangs te Milaan verscheen.

,,De kolonie bestaat uit twee administratief van elkander gescheiden gedeelten: in het Noorden staan de sultans der Midjertains en van Obbia feitelijk slechts onder bescherming van Italië; in het Zuiden strekt zich eigenlijk Benadir uit, dat te voren het gebied was van een particuliere maatschappij, en waarvan de havens langen tijd ten behoeve van den sultan van Zanzibar belast wa-

---

het dat dien nacht Sangyang-Sàri en al haar volgelingen en de cypersche kat door de lucht vlogen en naar een ander land zweefden.

Natuurlijk kwam er hongersnood in het land dat Sangyang-Sàri verlaten had. Dat was de straf voor al die nare menschen die een poes geen kluifje gunnen."

,,Sangyang-Sàri en haar volgelingen en de kat vlogen dus door de lucht, en eindelijk vonden ze een land, waar de Godin wel dacht betere menschen te vinden. Dat land heette ,,Baroe."

,,Hier zullen we neerstrijken", zeide Sangyang-Sàri, en nauwelijks had ze dat gezegd, of de kat zat al op de nok van een huis, en de Godin met haar gevolg verspreidde zich in de lucht en was dadelijk onzichtbaar.

De poes dacht werkelijk, dat ze nu bij goede menschen terecht was gekomen, want twee keer achter elkaar stal ze visch uit de keuken, en men liet haar begaan. ,,want", zeide men, ,,die vreemde kat zal ons van de vele muizen verlossen, die de rijst opeten, wij moeten haar dus te vriend houden."

,,Dat is pas braaf", dacht de poes, ,,en verstandig ook. Hier zal Sangyang-Sàri het óók wel goed vinden."

Maar o wee! op een dag had Sangyang-Sàri weer reden om zich boos te maken, want helaas, ook hier behandelde de menschen de heilige paddi niet volgens haar rang! Op een middag kwamen de twee rijststampsters op den zolder om paddi te halen in een onbehoorlijke kleedij. Ze waren werkelijk gekleed alsof ze water gingen scheppen uit de rivier, of naar de markt gingen om visch te koopen! In één woord, ze hadden geen net baadje aangetrokken, hetgeen een vrouw die weet hoe het hoort, toch altijd doet als zij de rijst van den zolder haalt. Hierover was Sangyang-Sàri zeer verbolgen, maar toen zij zag hoe die twee oneerbiedige vrouwen de paddi langs de trap naar beneden gooiden, alsof het gewas van geen beteekenis was... oè toen bedekte ze haar gelaat en weende!

,,Poes", zeide zij, ,,hier op aarde kan ik niet langer blijven, de menschen zijn slecht, de wereld is snood. Ik en mijn volgelingen verhuizen naar andere gewesten. Ga je mee?" De poes, die weer op het dak van het huis zat, trok een scheef gezicht; ze wou hier wel blijven, er waren veel vischgraten en kippebout̤jes. Maar wat had zij er aan hier te blijven als Sangyang-Sàri deze plaats verliet, en er weer hongersnood kwam? Zij besloot dus mee te gaan. Dus vlogen weer de Godin en haar volgelingen en de kat de lucht in, maar nu keek Sangyang-Sàri niet meer naar de aarde. Ze wilde nu regelrecht naar den hemel vliegen, waar zij voorzeker rust zou vinden.

Op dat oogenblik echter, juist toen allen nog maar een klein eind — niet eens zooveel tijd als men noodig heeft om de rijst te koken — van de hemelpoort verwijderd waren, kwam daar opeens Patotoe aanvliegen, de beschikker van 's menschen lot. Hij hield de heilige Sangyang-Sàri staande, en vroeg haar even uit te rusten op een wolk, en te beraadslagen wat er te doen stond. Sangyang-Sàri zeide dat er niets te beraadslagen viel, dat het onherroepelijk besloten was dat zij en de anderen hemelwaarts zouden gaan, en nimmer weer op de onheilige aarde nederdalen. Maar Patotoe, die een groote geest was, en door zijn betrekking er aan gewend dat alles hem gehoorzaamde, bracht er haar toch toe, dat zij en al de volgelingen en de cypersche kat op een wolk gingen zitten en naar hem luisterden. Nu begon Patotoe te pleiten voor de arme menschen daar beneden, die zonder de Godin geen rijst meer zouden hebben en dan waarschijnlijk van honger moesten omkomen. Niet alleen die oneerbiedige vrouwen die zonder baadje op zolder waren gekomen, maar ook alle onschuldige kindertjes.

Dit trof Sangyang-Sàri wel, en zij vroeg de meening van haar volgelingen en ook van de poes.

Toen de beurt om te spreken aan de kat kwam, zeide deze dadelijk, dat het misschien het beste zou wezen naar de aarde terug te keeren, — want zij dacht aan de lekkere vischgraatjes en stukjes vleesch, waarvan ze toch niet zoo heel zeker was, of die wel in den hemel voor haar klaar zouden staan... Het slot was, dat Sangyang-Sàri met haar volgelingen en de cypersche kat weer naar de aarde daalden, en er zoo een algemeene hongersnood voorkomen werd. Daarom worden alle katten hier ook in eere gehouden, want anders wordt Sangyang-Sàri zeer boos, en niemand zal ook meer op oneerbiedige wijze de paddi durven behandelen."

---

ren. Beide vorengenoemde sultans hebben zich in 1888 en 1889 onder Italiaansch protectoraat gesteld. In 1890 gaf Crispi aan de mogendheden kennis, dat Italië zijn bescherming verder zuidwaarts had uitgebreid, over het tusschen de havens Kismayo, Brava, Merea en Mogadiscio gelegen gebied. Deze havens waren bij een Duitsch-Engelsch verdrag verklaard tot de bezittingen van den sultan van Zanzibar te behooren. Daar de havens de eenige punten waren, die toegang verleenden tot deze onherbergzame kust, is het duidelijk, dat Crispi er op bedacht was de havens vroeg of laat onder een of anderen vorm onder Italiaansche vlag te brengen. In 1892 werd, in overeenstemming met Engeland, door den sultan van Zanzibar aan Italië voor een particuliere maatschappij het recht verleend, om de havens van Benadir te bezetten, er rechten te heffen enz., tegen betaling van 220000 frs. 's jaars aan den sultan.

Der, door Filouardi, oud-consul van Italië te Zanzibar, opgerichte maatschappij ging het niet voor den wind, en de tegenslagen door Italië en Erythrea ondervonden, evenals de dood van een verdienstelijk officier, Cecchi, wiens diensten de maatschappij zich verzekerd had, waren niet in staat de kapitalisten aan te moedigen, zoodat het de maatschappij eerst in 1899 gelukte hare concessie aan een nieuwe maatschappij over te doen. Deze ontving een subsidie van 400000 frs. 's jaars, maar moest den sultan van Zanzibar den jaarlijkschen cijns afdragen. Heel veel bracht deze maatschappij ook niet tot stand: de eenige handel in de gepachte havens bleef de slavenhandel.

Dat lekte weldra in Italië uit en een dientengevolge op touw gezette campagne in de bladen, vooral die van Milaan, van waar de maatschappij voor een groot gedeelte haar kapitaal had betrokken, noopte de Italiaansche regeering tusschenbeide te komen en een onderzoek te gelasten. Dit eidde tot de invrijheidstelling van alle slaven in de havens, waarover echter ontevredenheid ontstond onder de handelaars in die havens en de slavenleveranciers in het binnenland, w.o. de beruchte Bimals, waarmee de Italianen toen kennis maakten en die zij nu willen trachten te onderwerpen.

De Benadir-maatschappij overleefde de openbaring harer fouten niet lang; bij een wet van Maart '05 werd haar de concessie ontnomen en het gebied tot een Italiaansche kolonie verklaard, terwijl de rechten van den sultan van Zanzibar op meergenoemde havens voor een bedrag van 3.600000 frs. ineens werden afgekocht.

Oost= en West=Indisch litteratuur overzicht.

Opmerkingen over de Suiker-Cultuur en hetgeen gedaan kan worden, om de inlandsche bevolking in de gouvernementslanden van Java, speciaal voor zoover zij den landbouw beoefent, vooruit te brengen, door **J. J. Benjamin,** (Overdruk Tijdschr. Nijverh. en Landb. in N.-I., afl. April—Mei 1908).

De schr. van deze uitvoerige studie komt ons voor iemand te zijn, die de zaken van beide zijden beziet. Men verneme bijv. zijn oordeel over de particuliere suikerindustrie, (blz. 12): „De suikerindustrie wordt wel eens door aanhangers hemelhoog verheven als een redster in den nood en aan den anderen kant ook door tegenstanders verlaagd tot eene onbarmhartige exploitante. Zij staat tusschen beide uitersten in, met genoeg plaats voor verschillende mutaties en evoluties, zonder in een der beide uitersten te vervallen. Evenals elke andere industrie is zij, uit den aard der zaak, in de eerste plaats op eigen voordeel belast.

De schr. toont ook een gevoelig hart te bezitten voor het wel en wee van den Inlander, hetgeen vooral blijkt uit zijn beschouwingen over „Opheffing van den Inlander" (blz. 47—55), en „Tantièmes der Inlandsche bevolking in de winsten der suikerindustrie", waarin hij de wenschelijkheid betoogt om den Inlander in de jaarlijksche winsten te doen deelen, „al ware het alleen uit billijkheidsgevoel jegens den Javaan, wiens geringe eischen, uiterst matige — sedert 1884 over het algemeen niet weinig verlaagde — loonen, lage grondhuren en meegaandheid in ongunstige cultuur- en marktperiodes de fabrieken niet weinig hebben geholpen om staande te blijven. De suikerindustrie heeft tot dusver die onmisbare hulp, naar onze overtuiging, niet voldoende geappreciëerd, en is niet bijster erkentelijk en grootmoedig geweest."

Het zou ons te ver voeren om te trachten een beknopt overzicht van de beschouwingen des heeren Benjamin te geven; zijn voornaamste conclusiën echter willen wij vermelden, omdat zij toch eigenlijk ook een overzicht bevatten.

In deze publicatie, zegt schr., hebben wij getracht te betoogen:

1o. dat de winsten der suikerindustrie, dooreen genomen over verschillende jaren, niet bij zonder hoog mogen genoemd worden;

2o. dat uit de jaarlijksche winsten, wanneer die, zooals in de laatste 5 jaren, het gemiddelde overtreffen, gevoegelijk een deel kan worden afgezonderd in het belang van de ontwikkeling der Inlandsche gemeenschap;

3o. dat de grondhuren bij verhuur aan de suikerindustrie hoewel stijgend, in de meeste gevallen te laag zijn bij eenigszins behoorlijke bewerking der sawahs en bij niet onereusen verkoop van de producten dier velden;

4o. dat, om tot eene betere bewerking der sawahs te geraken, onderwijs, ook op landbouwkundig gebied, zoomede verbetering der desatoestanden, noodzakelijk zijn, waardoor de Inlander economisch en moreel krachtiger zal worden, hetgeen zal leiden tot eene belangrijke verhooging van grondhuren en loonen;

6o. dat invoering van verplichte registratie bij verhuur onder Inlanders als correctiemiddel slechts langzaam zou werken, zoolang de Inlander nog niet economisch en zedelijk sterker is;

7o. dat de bezwaren tegen de industrie, inzake irrigatie, zeker grootendeels op te lossen zijn;

8o. dat, ook wat hare overige schaduwzijden betreft — welke industrie heeft er geene? — niet altijd juiste gevolgtrekkingen worden gemaakt en te veel gegeneraliseerd wordt. Zij heeft de gebreken en hoedanigheden, welke elke groot-industrie met zich medebrengt; zij is nu eenmaal geen uiting van philantropie; de personen in haar dienst zijn menschen, die natuurlijk niet allen zonder groote gebreken zijn."

* * *

Teysmannia. Jaarg. 1908. Afl. 7.

Bevat de volgende bijdragen: Nieuwe en minder bekende koffiesoorten, door Dr. P. J. S. Cramer (vervolg). Thans behandelt de schrijver de *Coffea stenophylla*, welke koffie een soort is, die zich bij geen enkele onzer in cultuur zijnde koffies laat aansluiten. De bessen zijn niet — zegt de auteur — als bij de meeste koffiesoorten rood, maar glimmend zwart gekleurd; ook wat de kenmerken der bladeren betreft, verschilt de stenophylla, die in Fransch-Guinee en Sierra Leone in het wild groeit, sterk van de bekende soorten. De met genoemde koffiesoort genomen proeven in den cultuurtuin te Buitenzorg leidden tot vrij gunstige resultaten.

Komt in de Java-coca kristalliseerbare cocaïne voor? door A. W. K. de Jong. — De cocaplanten, door A. W. K. de Jong (met platen). — De bestrijding van dierlijke plagen door middel van pathogene bacteriën, door E. de Kruyff. — Korte aanteekeningen over kina, door Dr. A. Rant. — Selecteeren van heveazaden. — Over klimatologie en landbouw, door Dr. E. C. Jul. Mohr. — Bloeiende planten in den tuin, door H. J. Wigman. — Proef over den invloed van versch, tweedehandsch, derdehandsch en vierdehandsch bevloeiingswater op de opbrengst van het rijstgewas, door J. E. v. d. Stok. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties.

* * *

De Stem van Indië. 1908. No. 30.

In dit Nr. is opgenomen het verslag der algemeene vergadering van den Indischen Bond op 19 Juli j.l., waarin de bekende heer Van Emmerik een voordracht hield over de opleiding van jeugdige Indo's voor den landbouwersstand. De spreker beweerde o. m. dat het gering succes door den Bond met den kleinen landbouw verkregen, daaraan ligt, dat de proeven zijn en nog worden genomen met volwassen Indo's die niet voor den landbouw worden opgeleid, daarvoor ook niet geschikt zijn omdat zij nog altijd hunkeren naar klerken-glorie op de kantoorkruk, met het ambtenaarsschap in het verschiet.

In hoofdzaak waren de talrijke aanwezigen het met de beschouwingen van den heer Van Emmerik eens.

* * *

Weekblad voor Indië. 5e Jaargang. No. 14.

Het Weekblad bevat: De haven-, kade- en steigerplannen voor Soerabaja en de vaarwaters aldaar (met drie teekeningen), door J. Ph. Ermeling. — Eene Indische millioenen-erfenis, door Gabriël (slot). — Het vaandelfeest der Semarangsche Hoogere Burgerschool (met platen). — Indrukken van den Dag, door Corax. — Ranker's don Juan-serenade, O.-I. militair verhaal, door Creusesol. — De Hollanders aan de Malebaarkust (vervolg), door Maurits Wagenvoort.

* * *

De Indische Mercuur. 1908. No. 34.

Nieuwe tabaksvariëteiten, door Dr. L. P. de Bussy. — Het congres te Clermont—Ferrand, door A. H. Berkhout. — De crisis in China. — De moderniseering van de haven van Singapore. (In dit aan de O.-A. Lloyd ontleende bericht blijkt, dat het Gouvernement van de Straits Settlements na de overname van de Tandjong Pagar Dock Company door onteigening en overeenkomstig het besluit van de Engelsche regeering, om *Singapore tot hoofd-vlootstation te maken voor de Aziatische eskaders*, een begin gemaakt heeft met de moderniseering van de tegenwoordige havens en dokken. Het was vermoedelijk o. a. den Engelschen een doorn in het oog, dat „tot dusver het kolenladen in de naburige Hollandsche haven Sabang sneller ging vanwege de betere laad-inrichtingen aldaar, zoodat ook de kolenhandel in Singapore den terugslag daarvan ondervond." Men hoopt het groote werk in 7 of 8 jaar klaar te krijgen. De kosten worden geraamd op de kolossale som van 20.000.000 dollar.

Suikerindustrie-Tentoonstelling, te houden te Modjokerto, in de maand October 1908. — Vragenlijst, uitgeschreven door het Algemeen Syndicaat voor Suikerfabrikanten op Java. — Het mailcontract van de Regeering met de Stoomvaart-Maatschappijen „Nederland" en Rotterdamsche Lloyd." — De nieuwe stoomvaartlijn op Australië. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe Maatschappijen. — Personalia: Jhr. C. van Lennep.

* * *

Theosofisch Maandblad voor Ned. Indië. 7e Jaarg. Afl. 12.

Dit nummer bevat het vervolg van het officieel verslag van het Eerste Indisch Theosofisch congres, gehouden te Jogjakarta op 18 en 19 April 1908, zoomede het slot van het artikel: „Wat de Boroboedoer ons leert." (II. De Boroboedoer architectonisch en cosmisch), door D. van Hinloopen Labberton.

* * *

Berichten uit Ned. Oost-Indië van den Sint-Claverbond 1908. No. 3.

Als altijd bevatten deze Berichten (die helaas buiten den handel zijn) weer een aantal bijdragen, welke wij gaarne onder de algemeene aandacht brengen. Het Nr. begint met een interessant opstel van pastoor *A. Kortenhorst: De stad Batavia onder de Oost-Indische Compagnie*, verdeeld in de navolgende hoofdstukken: I. Hoe kwam Oost-Indië in ons bezit? II. Batavia onder de vereenigde O.-I. Compagnie. III. Het Catholicisme in die dagen. IV. Het zedelijk leven.

Pastoor *J. Frencken* schrijft over het *Lojafeest der Chineezen op Riouw*: Dit feest — als men het zoo noemen mag — heeft jaarlijks — (volgens de Enc. v. N.-I.) in de maand Mei plaats, en wordt als volgt gevierd: Door loja's, dat zijn in extase geraakte, „door den geest bezeten" personen, wordt water gehaald uit een geheiligden put om in den tempel te worden geofferd. Gewoonlijk treden als loja op de armste koelies, omdat zij zich kosteloos aan opium kunnen vergasten. Op den bepaalden dag stelt elk gegoed Chinees een hoeveelheid opium op een huisaltaar ter beschikking van de loja's die binnenkomen en er van gebruiken naar believen. Die in extase komen, gaan naar den tempel, waar ze in eene bijzondere kleeding worden gestoken; dan nemen zij een daar gereed liggend mes, dat zij zich door de wangen steken, of zij plaatsen zich op een gereedstaanden stoel, waarvan de zitting, de rug en de leuningen uit scherpe zwaarden bestaan, of ook leggen zij zich neder op een bank, die met puntige spijkers is beslagen. Zoo worden ze, vaak geheel bebloed, soms ook zonder dat de wonden bloedstorting ten gevolge hebben, in optocht rondgedragen onder oorverdoovend geraas en getier. De woorden, door de loja's in extase uitgesproken, worden als orakeltaal beschouwd, omdat de geest door hun mond spreekt.

Pastoor Frencken nu woonde zoo'n feest te Tandjoeng Pinang bij; zijne zeer in bijzonderheden tredende beschrijving wijkt nog al af van die in de genoemde Enc. Slechts hierop willen

wij het licht doen vallen. Ten eerste had het feest niet in Mei plaats, doch duurde het van 19 tot 24 April. Verder bevond de schr. de zgn. „scherpe zwaarden" alles behalve scherp en de „puntige spijkers" zeer bot. Toch wil ik niet beweren — voegt hij hieraan toe — dat die stoel en dat bed nu juist de aangewezen meubelen waren om er een rustig dutje in te doen. Hij haalt deze bijzonderheden alleen maar aan, omdat ze kunnen bijdragen om het zgn. wonder te verklaren, dat soms de wonden geen bloedstortingen ten gevolge hebben en de loja's bij groote voorzichtigheid er met langblijvende indrukken afkomen.

Van den plechtigen rondgang merkt de schr. op dat van „oorverdoovend geraas en getier" niets was te hooren. De twee loja's op den stoel en op de draagbaar vormden het hoofdmoment van de processie; ze werden in dichte drommen omstuwd door een ernstige, rustige en zwijgende menigte, die reusachtige Chineesche lantarens van papier droeg. Nu en dan hoorde men een paar gongslagen om den stoet aan te kondigen, meer niets.

Pastoor *G. W. J. Wenneker* geeft vervolgens eene bevattelijke beschrijving, met aantooning van het nut, van een aantal *Indische schaduwboomen*, nl. de Waringin, de Regenboom of Nagasarie (Mesua ferrea L.), de Tamarindeboom, de Kanari-boom, de Djoar, De Soeren of Soerian.

Ten slotte een artikel van Pr. P. A. Wintjes: Uit de bovenlanden van Menado. Stichtend afsterven van een Inlandsch meisje en: Het katholiek onderwijs in het Vicariaat van Batavia, door Pr. A. Kortenhorst.

Verschillende bijdragen zijn van keurige illustraties voorzien.

* * *

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië. Deel 61. Afl 3 en 4.

Deze dubbele afl. bevat een aantal bijdragen op velerlei gebied, nl.: De trom met de hoofden te Pedjeng op Bali, door W. O. J. Nieuwenkamp (met platen, door den schrijver in loco geteekend). — Bamboe-snijwerk en weefsels op Timor, door J. A. Loebèr Jr. — De Batara Gowa, door J. Tideman. — Linquistic Survey of India, door Prof. Dr. A. Kern. — De eerste zang van den Nagarakretagama, door Prof. Dr. H. Kern. — Aanteekeningen bij het opstel van Dr. H. H. Juynboll (handelend over de vereering van Wisnu op Java, Bijdragen Dl. IX, blz. 412), door Prof. Dr. J. S. Speyer. — Bijdrage tot de kennis der Balische letterkunde, door Dr. H. H. Juynboll. — De geschiedenis van het ontstaan der Ned.-Indische Lijnwaden-verordening van 1824. Bijdrage naar onuitgegeven stukken tot de kennis van het Bestuur van den Gouverneur-Generaal Van der Capellen, door P. H. van der Kemp. — Nufoorsche fabelen en vertellingen, medegedeeld en vertaald door F. J. F. van Hasselt. — Mededeelingen betreffende eenige Atjehsche onderhoorigheden (nl. Peutoë; Lho Seumawé; Seuneu-am; Beutong of de Kawaj V; Kawai XII; Lageuën met Lho Gloëmpang en Raneuë; Panté Radja. — Mededeelingen betreffende de landschappen Soreang, Batjoe Kiki, Bodjo, Palanro en Nepo (Maloese Tasie), (welke landschappen vroeger een onderdeel vormden van Soeppa op Celebes). — Un vocabulaire Malgache-Hollandais, par M. Gabriël Ferrand.

* * *

Vragen van den Dag. September 1908.

Onder het opschrift *Het spiritisme in den Oost-Indischen Archipel*, bevat de aflevering een uitvoerige beschouwing door den heer *F. J. Bezemer*, naar aanleiding van het in 1906 verschenen werk van Alb. C. Kruyt: Het Animisme in den Indischen Archipel, voor zoover dit over 't spiritisme handelt.

* * *

Ten slotte vestigen wij de aandacht op het zoo juist verschenen

Tontemboansch-Nederl. Woordenboek met Nederl.-Tontemboansch register, door J. A. T. Schwarz. Uitgegeven vanwege het Departement van Koloniën. Leiden, voorheen E. J. Brill. gr. 8o. Blijkens de inleiding heeft Dr. N. Adriani, gesteund door zijne echtgenoote, zich met de uitgave van dit uitvoerige woordenboek belast. In het vorige jaar verschenen de Tontemboansche teksten met aanteekeningen en vertaling eveneens door den heer Schwarz; een maand geleden zagen het licht: Hoofdstukken uit de spraakkunst van het Tontemboansch, samengesteld door Dr. Adriani en zijn echtgenoote, zoodat het thans mogelijk is eene taal te bestudeeren, welke een goede vijftig duizend sprekers telt en de grootste is der Minahassische talen.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 5 Augustus;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag van Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 3 Augustus;
De Sumatrapost t/m 5 Augustus;
Het Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 59 en 60;
De Indische Mercuur No. 35;

Officiëele Berichten,

Uit de Javasche Courant van 31 Juli 1908. No. 61.

Dit nummer bevat het Koninklijk besluit der gewijzigde *Regeling* van het instituut der *onderluitenants* bij de wapens der Infanterie, Cavalerie en Artillerie en bij de Genietroepen van het leger in Nederlandsch-Indië; id. van het instituut der *onderluitenants-apothekersbedienden* en het instituut der *militaire architecten*.

Voorts het Kon. Besluit, dat in artikel 38, eerste lid, van het Reglement op de strafverordening in stede van „residentie" wordt gelezen „afdeeling."

Een ordonnantie, waarin wijzigingen betreffende de opdracht van politierechtsmacht aan de Controleurs bij het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera.

En eindelijk een staat, aantoonende de gewijzigde administratieve indeeling der residentie Semarang.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de commies bij de S.S. op Java, E. P. Pattynama, en de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten L. A. van der Eist.

Benoemd: tot kantoorchef 2e kl. bij den p. en t. dienst J. N. Tamson; tot commies bij 's Lands pakhuizen te Semarang, S. C. A. Martherus; tot hulpprediker op Batjan, C. J. I. Sluijk; tot asp.-controleur bij het B. B. op Java, P. Westra; tot commies op het bureau van den ass.-resident der Oostkust van Atjeh, J. L. Townsend; van den id. van Bàmbél, B. A. K. Dutrieux; tot lid van den gemeenteraad van Semarang, Th. A. Hesker; tot id. van den gewestelijken raad van Pasoeroean, J. Scheltema.

Ontslagen: op verzoek eervol het districtshoofd van Attinggolla (Menado), Boeongkodoe Dangkoewa; id. in de afd. Ommelanden van Telok Betong (Lampongs), Marioen.

Overgeplaatst: van Donggala naar Gorontalo, de dokter-djawa, J. A. J. Kawi arang.

Benoemd: tot tijdelijk mantri-landbouwkundige Raden Aria Soemitra; tot kapitein bij de schutterij te Batavia, W. C. Loudon; tot 1en luitenant, J. C. Palm; tot 2en id., S. B. H. Göpner.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, één jaar verlof naar Europa, aan den off. van gezondheid der 1e kl., S. H. de Granada.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de off. van gezondheid der 1e kl., Dr. J. B. C. Persenaire.

Bevorderd: tot kapitein bij het wapen der inf. de luitenant J. J. Mulder.

Benoemd: in de commissie voor het in 1908 aan officieren af te nemen examen in de Soendaneesche taal, Dr. Ph. S. van Ronkel, H. C. H. de Bie en Raden Soerja Nata Pamekas.

* * *

Uit de Javasche Courant van 4 Aug. 1908. No. 62.

Als extra-bijvoegsel bevat dit nummer het Maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen op Java, opgemaakt onder ultimo Juni 1808.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan de hulponderwijzeres Mevrouw S. J. G. Verduijn den Boer; den directeur der opleidingsschool te Probolinggo L. D. van Capelle; den opnemer bij het boschwezen A. J. Leijendeckers; den ass.-resident van Malang G. F. van Wijk; twee jaar aan den administrateur van de landbouwschool te Buitenzorg J. Pit.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de hulponderwijzer te Pangpe, A. Pondaäng.

Benoemd: tot opzichter bij den Waterstaat en B. O. W., A. L. Gerrits; tot een commies bij 's Lands pakhuizen te Batavia, J. J. Kuijp; tot hoofdingenieur van het mijnwezen, A. H. van Lesse; tot onderwijzer 2e kl., Th. H. Dragt en M. J. H. Beek.

Werkzaam gesteld: bij de 4e afd. S. S. op Java, de 1e luitenant der mariniers F. A. Kimball.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de wedono van Karangbinangoen Raden Pandji Tjokro Adiprodjo; de assistent-wedono van Teloekagoeng, Mas Kramasasmita, de regent van Lamongan, Raden Adipati Djojodirono.

Benoemd: tot regent van Lamongan, Raden Djojodinegoro, en zulks onder toekenning van den ambtstitel „Toemenggoeng" en met vergunning mitsdien om zich voortaan te noemen en te schrijven „Raden Toemenggoeng Djojodinegoro."

Benoemd: tot 1en klerk te Semarang, J. Risakotta, N. Miete, A. M. B. de Lijon en H. Meijer.

Militair Departement.

Bevorderd: tot 1en luitenant bij het wapen der artillerie, de 2e luitenants J. L. van Gogh en M. R. Albricht.

Overgeplaatst: bij den generalen staf, de kapitein der infanterie K. F. E. Gerth van Wijk.

Bepaald: dat de 1e luitenants der inf. J. van Braam Morris en J. C. de Ridder bij het leger voor „memorie" worden gevoerd gedurende den tijd dat zij belast zullen zijn met de waarneming der betrekking van civiel gezaghebber (fungeerend controleur).

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem IV; gezagvoerder P. Koningstein; van West-Indië naar Amsterdam.

Mevrouw L. F. Petri en dochter; mevr. M. T. Scheurlen; S. A. Heilbron; jongej. M. Bär von Hemmersweil; jongeh. R. N. Bär v. Hemmersweil; jongej. C. H. Kroesen; jongeh. W. E. Kroesen; N. F. Dijkema; Chaput en echtg; *F. Borger.

* gemerkt gedebarkeerd te Havre.

* * *

Passagierslijst van het s.s. „Kawi". Gezagvoerder W. Bagchus; van Rotterdam naar N.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: mevrouw A. Lebbe en dochter; mevrouw wed. Dr. J. W Hofmann—Stelling; W. D. Helderman met echtg. en d; mevrouw G. van Doesburg—Bos; mej. R. Eichelsheim; mej. A. M. Huffstadt; M. H. Dibbetz met echtg. en k; mej. H. C. A. Otto; mej. J. A. Otto; F. L. F. Versteegh; mej. J. van Veen; Th. de Ligt; J. E. van der Meer met echtg. en 2 k; mevrouw G. Huisman—Wakker en 3 k.;

naar Southampton: C. T. Rowband; E. P. Ros; C. van Leuven;

naar Lissabon: J. Zufang;

naar Marseille: H. C. Molenaar en echtg.; A. Honig; H. J. de Boer;

te Marseille zullen zich inschepen: L. S. A. M. von Römer; J. G. van Schravendijk; A. Vogelaar; Mr. G. W. Beeger met echtg. en k; J. Jansen—Werf; J. C. de Vos; M. D. Gonsalves; Th. O. Godin en echtg; mevrouw wed. J. H. Lach de Bère; mevrouw wed. A. van Vloten—Wijnveldt en d; O. Wessels; J. D. Schamhart; W. H. Otto; G. D Vos en d; F. de Jong; G. West; L. J. Gelink; E. Grivel;

naar Port-Saïd: Ch. Kraaijeveld, echtg. en 2 k;

Voorspoedig BEVALLEN van een

ZOON,

Mevrouw D'ARNAUD GERKENS—
geb. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.

WELTEVREDEN (Batavia), 2 Sept. '08.

VACANT.

VACANT.

